

§ 3. ПРОСТЕ УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ (вставні слова, звертання, однорідні члени речення)

ПОВТОРЕННЯ

- Завершіть речення (усно).

Вставні конструкції не є членом речення й можуть означати: 1) упевненість/непевненість; 2) позитивні/негативні емоції; 3) ...; 4) ...; 5) ...

1. Перепишіть речення й розставте розділові знаки.

1. Звісно то скрипіли охоплені полум'ям дерева (М. Стельмах). 2. Усе небо здавалося здригається трепеще спалахами світла голубого нетутешнього (О. Гончар). 3. Того можливо не знайду я слова щоб наш прекрасний оспівати світ (М. Рильський). 4. І я виходжу в гомін трав і припадаю до сліда бо значить хтось мене чекав а може й зараз вигляда? (А. Малишко). 5. За східним звичаєм гості не сміють відмовлятися від дарунків бо то була б господарям образа (Леся Українка). 6. Справді два деркачі що почали перегукуватися в траві над Десною раптом притихли... 7. До речі раз уже мова зайшла про погоду й про мисливця який відмовився вбивати вищеописану ворону доведеться описати й самого мисливця (О. Довженко).

ПОВТОРЕННЯ

- Завершіть речення (усно).

Звертання не є членом речення й виражається іменником у ... відмінку.

2. Перепишіть речення й розставте розділові знаки.

1. Старі дуби спасибі вам за осінь за відлітання радості і птиць! (Л. Костенко). 2. І ти моя єдина встаєш із-за моря з-за туману моя слухняная рожевая зоре. 3. Оставляйтеся здорові мої високії тополі і хрещатий мій барвіночку. 4. Зоре моя вечірняя зійди над горою поговорим тихесенько в неволі з тобою (Т. Шевченко). 5. Весно вітре люблю вас гори ріки тучі! Люди люди я ваш брат я для вас рад жити (І. Франко). 6. Припливайте до колиски лебеді як мрії опустіться тихі зорі синові під вії. 7. Ой біжи біжи досадо не вертай до хати не пушу тебе колиску синову гойдати (В. Симоненко).

ПОВТОРЕННЯ

- Завершіть речення (усно).

Однорідні члени речення відповідають на одне й те ж питання й залежать від ...

3. Прочитайте речення й виконайте завдання (розділові знаки пропущено).

1. Холодні осінні тумани клубочаться вгорі й спускають на землю мокрі коси (М. Кобилянський). 2. На в.соких жовто/гарячих тополях іскрилося осіннє сонце (Я. Баш). 3. Сірий пр..порош..ний весняною п..люкою степ збігає на південь і стигне там голубим мар..вом (Г. Тютюнник). 4. По узліссі й на галяві зеленіє перший ряст і цвітуть проліски та сон/трава. 5. Д..рева ще безлисті але вкриті бростю. 6. На оз..рі туман то л..жить п..л..ною то хв..лює од

вітру то розривається одкриваючи біло/блакитну воду (*Леся Українка*). 7. Усе це повітря і покручені лози і зів'яла трава все це мимо/хіть нагадує щасливі хвилини життя (*М. Коцюбинський*). 8. Тепла липнева ніч пролітає садками посадками скиртами в полях (*О. Гончар*). 9. Навколо тільки дрімучий тютюн і мак і кукурудзяні тополі й соняшники (*О. Довженко*).

А. Перепишіть речення, уставивши пропущені літери *е*, *и* й знявши ризик.

Б. Розставте розділові знаки.

4. Прочитайте текст і виконайте завдання.

Кожен із вас, сподіваюся, знає вислів «підкова на щастя». Та не всім, далєбі¹, відоме його походження. Історія цього афоризму сягає глибокої давнини. Ще в Стародавніх Римі та Греції був звичай підковувати коней і волів. Якщо, скажімо, *ратаї* чи воїни робили це з практичних міркувань, то для заможної верхівки таке оздоблення тварини мало суто обрядовий характер. Кожен по-своєму намагався продемонструвати статки: власники коней чи волів узували їх у срібні, а то й золоті підківки, намагаючись цим підкреслити своє соціальне становище. Траплялися, однак, випадки, коли коштовні вироби непомітно губилися, і той, кому щастило знайти підківку з благородного металу, неабияк дякував долі. Звідси, отже, і походить вислів «підкова на щастя».

Коли й де з'явилася підкова, хто той винахідник, що, розірвавши в горні шмат заліза, викував напівовальний каблучок і припасував його до копита коневі? На жаль, історія не зберегла імені давнього майстра (*За В. Скуратівським*).

А. Знайдіть вставні конструкції й запишіть їх за тематичними групами:

- 1) упевненість/непевненість;
- 2) джерело інформації;
- 3) позитивні/негативні емоції;
- 4) зв'язок між думками;
- 5) активізація уваги слухачів/читачів.

Б. Доберіть заголовок і перекажіть текст (*усно*).

В. З'ясуйте за словником, хто такий *ратаї* (*виділене слово*).

До речі...

Через графічну подібність та інші причини часто слова *адже*, *навіть*, *начебто* та ін. помилково вважають вставними й відокремлюють їх комами на письмі.

Запам'ятайте, які слова завжди вставні, а які ніколи ними не бувають.

Завжди вставні	Не бувають вставними
отже	адже
мабуть	навіть
по-перше	принаймні
по-друге	усе-таки
щоправда	начебто
а втім	нібито

¹ Далєбі — правду кажучи, справді.